

DE OUD-KATHOLIEK

Tijdschrift voor de Oud-Katholieke Kerk van Nederland

MISSION:IMPOSSIBLE?
NUMMER 13: GROEI & BLOEI: EIGEN VERHAAL

5

De betekenis van Paulus

De apostel groeide uit tot een van de belangrijkste figuren in de vroege kerk.

'Door Jezus nu als 'Heer' te betitelen, maakt Paulus met één uitdrukking twee dingen duidelijk.'

8

Leert de natuur ons niet?

Spanning tussen twee Bijbelteksten.

'Nu is christelijk nadenken niet bepaald gestopt met het optreden van Paulus.'

12

Groei en bloei

Is zending/missie van andere tijden?

'Wat maakt dat ik bloei, hoe werk jij aan bloei?'

14

Amor vincit omnia

Het levensverhaal van Hortense Kitume.

'Missionarissen waren en zijn geen kolonialen in mijn ogen.'

18

Protocollen opzij

Een kennismaking met de oecumenisch patriarch van Constantinopel.

'In 2007 bezochten ze de Noordelijke IJszee.'

En verder:**Van de redactie**

Missie..... 3

Column

Professionalisering..... 4

Paulus Oecumenicus

Nieuw licht op zijn missie 10

Vastenactie 2014

Fruitproject..... 11

Noodhulp Filipijnen

Geen wederopbouw zonder steun..... 17

Even kijken bij

Den Helder..... 20

En dan nog dit

Congres, parochie i.o., Seminarie 22

Service

Berichten, agenda en colofon..... 23

De Achterkant

40 dagen Multimediaal..... 24

Mijn beste Paulus,

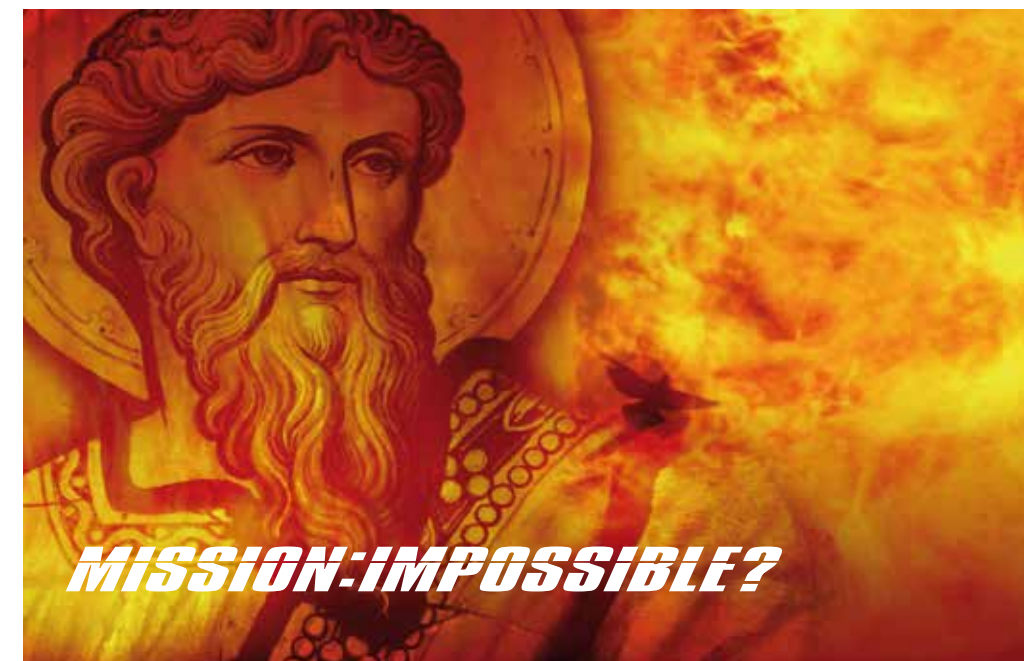
Ik, de Heer, schrijf je een brief om van mijn dankbaarheid te getuigen, dankbaarheid voor de gedreven wijze waarop je de boodschap van de Vader aan alle mensen wilt verkondigen.

Ik moet je zeggen dat ik het razend knap vind dat je me zo theologisch definieert, ik kwam er zelf eerst in de loop van de jaren achter wat mijn missie was en zou het nooit zo mooi gezegd kunnen hebben. Maar soms bekruipt me het gevoel 'gaat dit over mij?'. Jij schildert mij zo hoog verheven, dat het wel lijkt dat ik nooit in Galilea heb rondgetrokken en dat ik het leven van de mensen heb gedeeld. Nergens is meer sprake van de blaren op mijn voeten van het lopen, de blaren op mijn tong van het spreken, de blaren op mijn ziel van de voortdurende vraag om aandacht, de blaren op mijn ogen van de tranen van compassie.

Als je je nog eens aan het schrijven zet, laat dan iets van die nabijheid ook doorklinken.

*Met liefdevolle groet,
je Jezus van Nazareth.*

Zie, ik ben er voor jou
eigen verhaal belangrijker dan ooit

Deze aflevering van het tijdschrift De Oud-Katholiek gaat over missie. Wellicht uit de tijd, zult u zeggen, we gaan toch niet meer de wereld over om de blijde boodschap aan inboorlingen te brengen? Dat wordt bevestigd in het gesprek dat de redactie had met Age Kramer in het artikel 'Groei en bloei', maar dat wil niet zeggen dat er niets meer te vertellen valt. Vandaag de dag is het eigen verhaal belangrijker dan ooit, en dat mag verteld worden aan elkaar. Het eigen verhaal, waar ook uit naar voren komt welke rol Jezus in je leven speelt. Zoals het verhaal van Hortense Kitume.

Dit nummer had ook de titel Paulus mee kunnen krijgen, want er zijn een paar stevige

bijdragen aan hem gewijd, vandaar ook de gefingeerde brief aan Paulus hiernaast. Maar voor Paulus werd niet gekozen, hoe lezenswaardig ook de bijdragen van Peter-Ben Smit, Bert Jan Litaert Peerbolte en Louis Runhaar zijn, omdat de concentratie alleen op deze grote figuur zou afleiden van de belangrijkste missionaire opdracht: 'Zie, ik ben er voor jou'. 'Zending zit boven', zo begint het al eerder genoemde artikel 'Groei en bloei', maar als missie boven zou blijven zitten als gedachtenspinsel in ons hoofd, dan zou er geen volwassendoop meer plaats vinden en dan zouden we ons ook niet druk hoeven te maken over de vastenactie.

De redactie

Column Sicco Claus

Professionalisering binnen de kerk

De laatste tijd groeit in het onderwijs de roep om professionalisering. Docenten die jarenlang hetzelfde kunstje vertonen, zelfs als dat best goed is, worden bevraagd. In functioneringsgesprekken reflecteer je op de vraag welke competenties je meer wilt ontwikkelen. Ter inspiratie neem je onder leerlingen enquêtes af. In het kader van promotie naar een hogere schaal is op mijn school bovendien een 180 graden feedbacksysteem ingevoerd. Zo hoor je ook van collega's of directie hoe ze jouw functioneren zien. Binnen afzienbare tijd wordt het in Nederland voor docenten waarschijnlijk zelfs verplicht zich in te schrijven in een beroepsbeoefenaarsregister. Daarin zullen ook lesbevoegdheden en competenties worden bijhouden.

Natuurlijk is op deze ontwikkelingen best wat af te dingen. Het is lastig iedere keer weer nieuwe ontwikkeldoelen te noemen. Vaak komen dezelfde punten terug en blijkt groei minder makkelijk te realiseren dan gedacht. Het blijkt ook lastig planmatige aandacht voor

het ontwikkelingsproces te organiseren. Laat staan dat je wordt afgerekend op het niet behalen van je doelen. En wat betreft de enquêtes: je hebt als professional ook een eigenstandige visie op wát en hōe leerlingen van jou zouden moeten leren. Het is dus niet simpelweg 'de leerling vraagt en ik draai'.

Toch vind ik het stimuleren van professionaliteit en 'levenslang leren' uiteindelijk vooral positief. En ik denk dat dit ook voor de werkers in onze kerk geldt. Voor leerlingen is het verplicht een les te volgen, ook als die gegeven wordt door een minder capabele docent. In de kerk is dat heel anders. Mensen haken af (of gewoon niet aan) als een pastor niet goed preekt, archaische taal gebruikt, zelf in zijn spirituele ontwikkeling lijkt stil te staan of onhandig communiceert.

Maar wat dan van de net genoemde bezwaren? Ik denk dat de termijn waarbinnen we verbetering hopen te zien misschien vaak aan de korte kant is. Ook zijn de verwachtingen soms wellicht te hooggespannen. Voor alle

vormen van ontwikkeling geldt: kleine stapjes en een lange adem. Het ondersneeuwen van structurele aandacht voor ontwikkeling is vooral ook een kwestie van prioriteit. En wat de enquêtes betreft: als docent wil ik graag weten wat leerlingen van mijn lessen vinden, ook al betekent dat niet altijd dat ik alles wat hun niet aanstaat aanpas. Ik wil met name weten of ik belemmeringen opwerp waarvan ik me niet eens bewust was. Ik ben benieuwd wanneer de eerste enquêtes in onze parochies zullen worden uitgedeeld!

De betekenis van Paulus

Herdefiniëring van Israël volgens nummer dertien

De brieven van de apostel Paulus vormen een belangrijk onderdeel van de verzameling geschriften die we kennen als het Nieuwe Testament. Paulus was een tijdgenoot van Jezus, heeft hem nooit ontmoet en heeft aanvankelijk Jezus' volgelingen zelfs vervolgd. Na de grote omwenteling in zijn leven, bij Damascus, veranderde Paulus' visie ingrijpend. Van vervolger werd hij verkondiger en begon hij rond te trekken in het noord-oostelijk deel van het gebied rond de Middellandse Zee. De traditie bericht dat hij uiteindelijk in Rome ter dood gebracht is, onder keizer Nero. Zijn lichaam zou begraven liggen in de pauselijke basiliek *San Paolo fuori le Mura* in Rome.

In de ongeveer 25 jaar dat Paulus Jezus verkondigd heeft, is hij uitgegroeid tot een van de belangrijkste figuren in de vroege kerk. Hij was ervan overtuigd dat Jezus de door God gezonden messias was, de gezant door wie God aan het einde der tijden zou spreken tot Israël en de rest van de wereld. Paulus interpreteerde de dood van Jezus niet als een ondergang, maar als een gebeurtenis die heil bracht. Door zijn sterven heeft Jezus volgens Paulus de verhouding tussen God en mens hersteld. In theologische taal: Jezus' dood brengt verzoening tussen God en mens. Jezus is daarmee voor Paulus de gestorvene, maar daarbij blijft het niet. In de eerste plaats is Jezus de opgestane Heer. Drie aspecten van het geloof in Jezus zijn van groot belang om Paulus' denken te verstaan. In de eerste plaats is dat de belijdenis van Jezus als de messias, Gods gezalfde – de ultieme gezant van God. Het Griekse woord voor gezalfde, *christos*, is bij Paulus

al haast een eigenaam van Jezus en hij gebruikt dan ook meestal de woordcombinatie 'Jezus Christus'. Dit laat zich ook vertalen als 'Jezus Messias' of beter: 'Jezus, de Gezalfde'. Hiermee spreekt Paulus, met de rest van de Jezusbeweging uit zijn dagen, uit dat Jezus optrad namens God.

'Jezus Christus' haast een eigenaam

Een tweede aspect is dat Jezus voor Paulus niet een figuur uit het verleden is, maar een hemelse gestalte. Hij is de Levende, die present is in zijn volgelingen. De uitdrukking die Paulus hiervoor gebruikt is 'in Christus'. De volgelingen van Jezus zijn 'in Christus'. Dit drukt een haast mystieke presentie van Jezus Christus uit in de gemeente van zijn volgelingen. De Opgestane leeft in hemelse heerlijkheid. Dit aspect van Paulus' denken moet verstaan worden vanuit zijn joodse gedachtegoed. Paulus is ervan overtuigd te leven in een periode waarin de nieuwe schepping, het einde van de oude en kwade wereld, in de hemelse werkelijkheid al gerealiseerd is. Deze nieuwe schepping breekt voor hem door in de oude, door de presentie van Christus in zijn volgelingen. Paulus verwacht daarbij ook dat de oude wereld spoedig zal vergaan en

dat de 'dag van de Heer' zal aanbreken.

Dit brengt ons bij het derde element. Jezus, de Gezalfde, de Opgestane, is voor hem de 'Heer'. Dit is een term die in de cultuur van zijn dagen gebruikt werd voor een machthebber of een hooggeplaatste figuur. Bijvoorbeeld de keizer van Rome, de absolute machthebber op aarde, werd aangeduid als 'Heer'. In de joodse traditie werd dezelfde titel gebruikt als aanduiding voor God. Door Jezus nu als 'Heer' te betitelen, maakt Paulus met een uitdrukking twee dingen duidelijk. Enerzijds is Jezus de representant van God. De gezant spreekt zo zeer met het gezag van degene die hem gezonden heeft, dat deze twee samenvallen. Jezus spreekt zo zeer namens God, dat hij God is. Anderzijds maakt Paulus duidelijk dat geen aardse machthebber dezelfde aanspraak mag maken op deze titel. Daarmee heeft zijn evangelie dan ook een duidelijk politieke lading.

Hoe verhoudt Paulus zich tot de joodse godsdienst? Deze kwestie staat de laatste decennia volop in de belangstelling. Voorheen meenden de meeste theologen dat Paulus volledig gebroken had met het jodendom en christen geworden was. Langzamerhand is evenwel duidelijk geworden dat dit een vertekend beeld was. In Paulus' dagen bestond 'het christendom' nog niet. Bovendien heeft hij Israël en de tradities van Israël ook helemaal niet afgezworen. Het lijkt er dus op, dat Paulus tot het einde van zijn leven joods gebleven is, alleen aan dat jodendom een nieuwe invulling gaf.

Een belangrijke ervaring deed Paulus op in de gemeente van Antiochië. Deze stad, het huidige Antakya in zuid-oost Turkije, was in Paulus' dagen

Thema

de hoofdstad van de Romeinse provincie Syrië. Hier voegde Paulus zich in het begin van zijn optreden als volgeling van Jezus bij een bestaande gemeenschap, waarin joden en niet-joden samen leefden. Het is in deze ervaring dat de wortels moeten liggen voor Paulus' idee dat 'in Christus' de verschillen tussen mensen wegvallen. Hij drukt het in Gal. 3:28 heel kernachtig uit: 'Er is geen Jood of Griek meer, er is geen slaaf of vrije, het is niet man en vrouw: u bent allemaal één in Christus Jezus' (Willibrord vertaling). Het wegvallen van de grenzen tussen Jood en Griek leidde tot de noodzaak een nieuwe omschrijving te formuleren van wat 'Israël' eigenlijk inhield.

In Paulus' dagen was het jodendom divers en uiteenlopend van aard. Er waren veel verschillende stromingen, maar ondanks alle verschillen tussen die stromingen was er toch wel een soort gemeenschappelijk idee over wat het inhield om 'Israël' te zijn. Dit was het uitverkoren volk, door God uit alle natiën van de aarde gekozen om Zijn partner te zijn. In de diverse joodse tradities van Paulus' dagen is de gedachte dat God via Abraham met Israël een verbond gesloten had van groot belang. Dit verbond moeten we opvatten als een soort huwelijk op huwelijkse voorwaarden. Een afspraak dat de beide partners elkaar trouw zouden blijven. De huwelijkse voorwaarden werden pas later in de geschiedenis opgesteld, namelijk toen Mozes van God zelf de Tora ontving. De Israëliet wist dat dit volk een speciale plek had bij God, maar wist ook

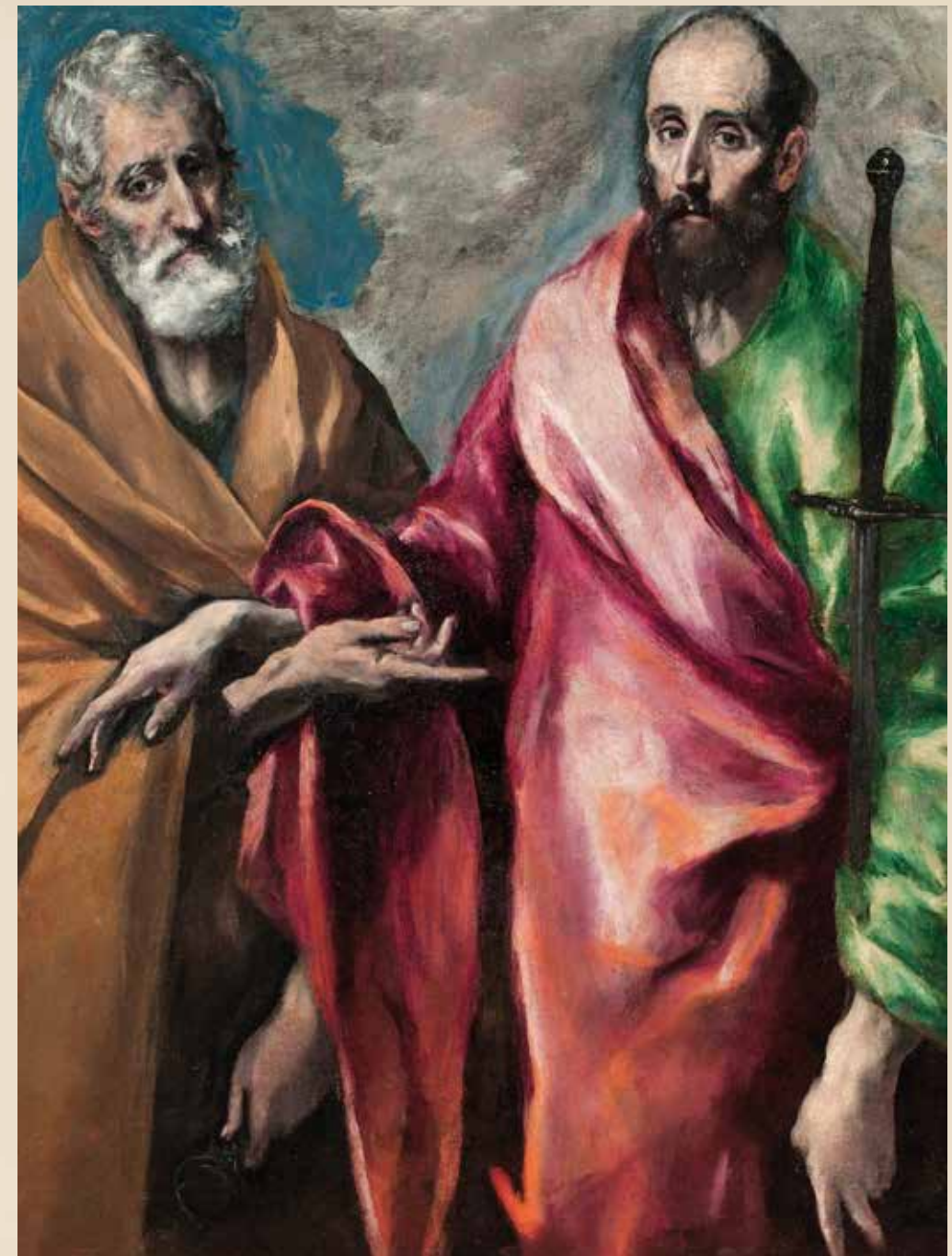
dat hij zich diende te houden aan de regels voor het samenleven. Die regels vond (en vindt!) hij in de Tora. Paulus komt in zijn optreden tot een soort herdefiniëring van de huwelijkse voorwaarden voor de relatie met God. Hij is er diep van overtuigd dat God in Jezus Christus een opening heeft gemaakt naar de heidenen, alle andere volkeren dan Israël. Door het geloof in Jezus Christus worden de heidenen volgens Paulus opgenomen in Israël zelf. Jood en Griek worden aldus verenigd in een nieuw Israël, dat geen mensenwerk is, maar gestart is door God zelf. Deze radicale visie brengt Paulus in de nodige problemen. Hoe nu om te gaan met de Tora? Hij meent dat in ieder geval niet-Joden de Tora niet hoeven te houden. Sterker nog: hij is erop tegen dat zij gedwongen worden zich aan de joodse Wet te onderwerpen. Joden staat het vrij de Tora te houden, zij het dat zij hem dan wel helemaal moeten houden. Alleen is het niet meer nodig om binnen de huwelijksrelatie met God te blijven. Het menselijke antwoord op het verbond is niet langer de Tora, maar geloof in Jezus Christus.

Paulus' prediking landde goed in kringen van heidense sympathisanten met de joodse godsdienst. Ook op buitenstaanders die niet of minder bekend waren met de joodse traditie oefende het evangelie vanaf het begin een grote aantrekkingskracht uit. Een deel van Paulus' volgelingen kwam uit joodse kring. Toch moest hij strijden op twee fronten. Aan de ene kant waren er Joden die Jezus niet konden zien als de Messias en om die reden Paulus' verkondiging afwezen. In hun ogen beging hij een gruwelijke vergissing door Jezus dit gezag toe te kennen en vervolgens heidenen te verwelkomen in

Israël, via deze Jezus. Aan de andere kant waren er volgelingen van Jezus die hem wel als de Messias zagen, maar vonden dat heidenen die Jezus wilden volgen ook de Tora van Mozes op zich moesten nemen. De brieven van Paulus geven er herhaaldelijk blijk van dat hij onder vuur lag, op een van deze beide fronten.

Paulus' optreden is van groot belang geweest voor het ontstaan van het christendom als zelfstandige godsdienst. Hij was geen volgeling van Jezus uit de vroegste tijd en deze achterstand heeft hem altijd parten gespeeld ten opzichte van de twaalf volgelingen die Jezus vergezeld hadden in zijn optreden in Galilea en Judea. Ook de kerkelijke traditie heeft moeite gehad om Paulus in te passen in het concept van de twaalf apostelen. Immers: hij was nummer dertien. Veel in de christelijke interpretatie van Paulus' brieven zal anders uitpakken dan hem zelf voor ogen stond bij het schrijven ervan. En toch is duidelijk dat hij een belangrijk aandeel gehad heeft in de groei van de christelijke beweging. Zijn herdefiniëring van Israël via Jezus Christus ligt aan de basis van de christelijke kerk. Zij ligt echter ook aan de basis van de moeizame verhouding van kerk en synagoge. Immers: zolang de meerderheid van het nieuwe Israël joods was, was er niet zoveel aan de hand. Maar al in de oudheid draaiden de verhoudingen om. Sindsdien is er een joods Israël en een heidens Israël, het laatste beter bekend als de christelijke kerk.

*Bert Jan Lietaert Peerbolte,
hoogleraar Nieuwe Testament,
Vrije Universiteit Amsterdam*

El Greco: Sint Petrus en sint Paulus (1590-1600), Nationaal Kunst Museum van Catalonië

Leert de natuur ons niet?

Paulus zet aan tot denken

‘Er is geen Jood of Griek meer, er is geen slaaf of vrije, het is niet man en vrouw: u bent allemaal één in Christus Jezus.’ (Galaten 3:28, Willibrordvertaling 1995) Dit is één van de meest geciteerde uitspraken van Paulus. Andere uitspraken zijn minder bekend en, voor zover bekend, minder geliefd: ‘Eveneens hebben de mannen de natuurlijke gemeenschap met vrouwen opgegeven en zijn ze in lust voor elkaar ontbrand: mannen plegen ontucht met mannen. Zo ontvangen zij aan den lijve het verdiende loon voor hun afdwaling.’ (Romeinen 1:27, Willibrordvertaling 1995) Het is één van de ‘anti-homo-teksten’ uit het Nieuwe Testament.

De spanning tussen beide teksten is boeiend: terwijl Paulus in de ene tekst het huwelijk (‘man en vrouw’) lijkt op te heffen, benadrukt hij in de andere tekst de natuurlijke omgang van de man (met een vrouw) en de onnatuurlijke omgang van een man (namelijk met een andere man). De hoeveelheid vragen die deze teksten oproept, is immens. Naast de gecompliceerde vraag wat Paulus precies bedoelde, is er de eveneens lastige vraag wat voor soort autoriteit datgene wat hij bedoelde voor de kerk van nu kan hebben – en wie of wat dat kan bepalen. Hier gaat het me met name om de eerste beide vragen.

Mannelijk - onmannelijk

Om te begrijpen wat Paulus bedoelde met zijn opmerkingen over sociale orde en, daarbinnen, de verhouding tussen man en vrouw, is het van belang te proberen je een maatschappij voor te stellen die

buitengewoon sterk in belichaamde sociale hiërarchieën denkt. Dat doet onze maatschappij ook; zij is nogal eens hiërarchischer dan we denken.

In Paulus’ tijd was de toppositie in de sociale hiërarchie geassocieerd met het begrip mannelijkheid en de ondergeschikte positie altijd met onmannelijkheid, dan wel vrouwelijkheid. Autonomie, vrijheid, zelfbeheersing en lichamelijke integriteit waren daarbij kenmerken van de ‘echte man’. Het ‘ontmannen’ van een andere man door hem, al dan niet uit lust (verstaan als gebrek aan zelfbeheersing) zijn lichamelijke integriteit te ontnemen, was *not done*, want niet natuurlijk (voor een ‘echte man’). De reden hiervoor was een verknoping van seksuele identiteit en sociale identiteit en orde: wanneer ‘iedereen’ maar iets met ‘iedereen’ (vrije man, slaaf, vrouw etc.) kon doen en zo zijn (of haar) positie in de (als natuurlijk begrepen) sociale hiërarchie kon beïnvloeden, zou dat tot chaos leiden. Kortom, tegennatuurlijk gedrag is gedrag dat de sociale orde bedreigt. Daarmee zijn we een enorm stuk verwijderd van discussies over geslacht, seksuele oriëntatie etc., en een stuk dichterbij de wereld van Paulus. De contemporaine vraag van de natuurlijkheid, wenselijkheid, of legitimiteit van 21ste-eeuwse homoseksualiteit aan Paulus te stellen houd ik dan ook voor verregaand onzinnig. Het gaat om appels en peren. Een zelfde soort argumentatie geldt voor Paulus’ opmerkingen over vrouwen en slaven. Vrouwen pasten, door hun belichaming van niet-mannelijkheid, op een bepaalde manier in de sociale hiërarchie en slaven door hun onvrijheid (en dus onmannelijkheid) ook.

Weg tot bevrijding

Het wordt interessanter wanneer andere aspecten van Paulus’ denken hierbij betrokken worden. Paulus en zijn wereld worden daardoor wellicht nog vreemder – maar ook boeiender. Paulus kent bijvoorbeeld de gedachte dat het beter is om niet te trouwen en onthoudzaam te leven (e.g. 1 Korintiërs 7). Dat klinkt vreemd en dat is het ook. Voor Paulus’ wereld net zo zeer als voor de onze. Het effect ervan, echter, is verrassend: wie onthoudzaam leeft, behoudt controle over haar of zijn lichaam. Iemand die dat doet, zoals de vroegchristelijke heilige Thecla, onttrekt zich dan ook aan de sociale hiërarchie en emancipeert. In de wereld van Paulus (en enige tijd daarna) was ascese een weg tot bevrijding – ook wanneer we daar, vanuit ons cultureel perspectief, vraagtekens bij kunnen zetten. Het bevrijdend potentieel van Paulus zit op deze manier wellicht juist in die teksten die het ‘strengste’ klinken.

Canon

Nu is christelijk nadenken niet bepaald gestopt met het optreden van Paulus. Paulus’ brieven, gelegenheidsgeschriften met, oorspronkelijk, geen autoriteit behalve dan die van Paulus en geen gelding behalve voor de concrete situatie waarvoor ze geschreven werden, zijn verzameld en deel geworden van de canon van de Bijbel. Daarmee gebeuren tenminste twee dingen. Ten eerste: de gelding van de brieven wordt uitgebreid boven de oorspronkelijke situatie uit. Ten tweede: ze staan niet meer op zichzelf, maar worden deel van een breder geheel van teksten. Dit is van uitermate groot belang: in

“

ieder mens kan Christus representeren

plaats van één stem klinkt er opeens een gesprek, namelijk van de teksten die in de canon zijn opgenomen onderling. Dat is van belang, omdat op deze manier het gesprek verder gaat, wel verder *moet* gaan.

Verlost

Tegen deze achtergrond kan het dan ook gebeuren dat, wellicht volledig tegen de zin van Paulus, voor wie iemand met een vrouwelijk lichaam onmiddellijk iemand met een (tenminste potentieel) niet-autonoom, onvrij, niet-zelfbeheerst, chaotisch lichaam was, binnen de Oud-Katholieke Kerk vrouwelijke geestelijken functioneren. Waarom kan dit? Omdat juist de canon aanzet tot verder nadenken. De volgende redenering binnen de vroege kerk, die voortdurend op de Schrift reflecteerde, speelde daarbij een rol: wat niet door Christus, de verlosser, is aangenomen is niet verlost. Als Christus alleen en vooral man geworden zou zijn, dan zou de vrouw niet verlost zijn. Daar daarvan geen sprake is, ook bij Paulus niet, is het beter te zeggen dat Christus de *menselijke* natuur aangenomen heeft. Als dat zo is, dan kan ook ieder mens (man, vrouw, homo, lesbo, zelfs slaaf etc.) Christus representeren, zoals dat door geestelijken gedaan wordt. Paulus zet op deze manier aan tot denken, zijn opname in de canon tot verder denken en de studie van zijn uitspraken leidt tot verrassende inzichten.

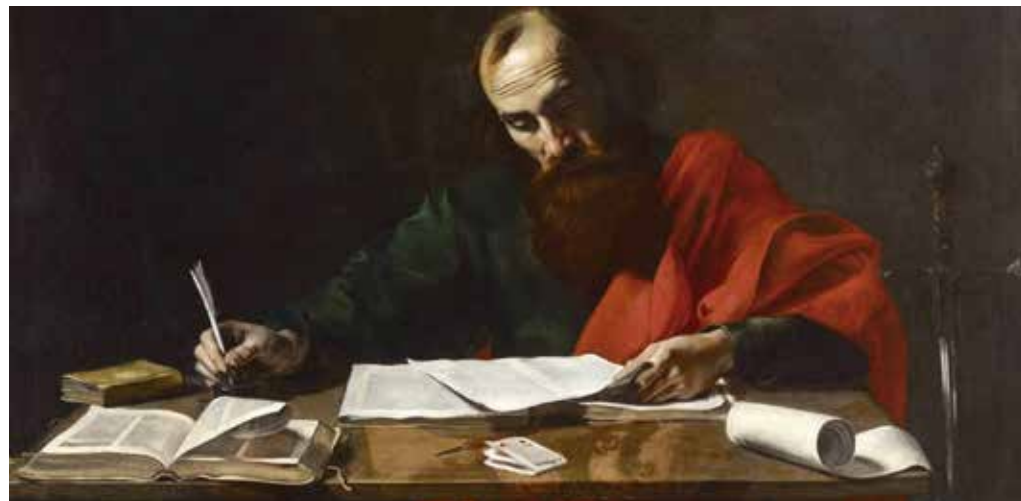
Peter-Ben Smit

Prof. Dr. Peter-Ben Smit is onder meer lid van het bestuur van het Europees netwerk voor de bestudering van mannelijkheid in het vroege christendom.

Paulus oecumenicus

De angel uit het conflict

St. Paulus schrijft zijn brieven. Wrsch. Valentin de Boulogne

In het twintigste-eeuwse Bijbelonderzoek is er steeds meer aandacht gekomen voor het joodse karakter van het Nieuwe Testament. Het 'Nieuwe Perspectief op Paulus', gepopulariseerd door de anglicaanse bisschop en nieuwtestamenticus Tom Wright, is binnen het hedendaagse onderzoek één van de meest in het oog springende ontwikkelingen.

Diverse recente Paulusinterpretaties werpen voor velen nieuw licht op de apostel en diens missie. Het Nieuwe Perspectief (een verzamelnaam dus) heeft bovendien een oecumenisch neveneffect: Paulus wordt bevrijd uit de greep van een eeuwenoude polemiek tussen katholieken en protestanten.

Geloof vs goede werken

Het voornaamste theologische conflict tussen katholieken en protestanten draaide om de verhouding tussen geloof en goede werken. In deze discussie speelde de interpretatie van de geschriften van Paulus een grote rol. Protestanten zagen een grote overeenkomst tussen de katholieken en de joodse tegenstanders van Paulus in het Nieuwe

Testament: katholieken, zo zeiden de protestanten, proberen Gods gunst te verdienen door goede daden te verrichten en door zich te houden aan de regels van de Kerk. Daarmee lijken zij op de joden uit het Nieuwe Testament die dachten het eeuwige leven te kunnen verdienen door de Wet van Mozes nauwkeurig na te leven.

Sola fide

Tegenover de vermeende katholieke 'werkheiligheid' brachten de protestanten de leer van de rechtvaardiging door geloof in stelling: niet door het doen van goede werken, maar alleen door het geloof (*sola fide*) in Jezus Christus wordt een mens door God gerekend onder de rechtvaardigen,

die het eeuwige leven zullen ontvangen. Tot op vandaag zijn veel traditionele protestanten en evangelicalen ervan overtuigd dat met deze leer de kern van het evangelie wordt verwoord.

Geen tegenstelling

Door het Nieuwe Perspectief op Paulus, nota bene ontstaan onder protestantse nieuwtestamentici, wordt echter hoe langer hoe meer duidelijk dat de tegenstelling tussen geloof en werken niet is terug te vinden in de geschriften van Paulus. Bovendien was de gedachte van het 'verdienen' van Gods gunst vreemd aan het jodendom van de eerste eeuw. Als Paulus de 'rechtvaardiging door geloof' stelt tegenover de 'werken der wet' (bijvoorbeeld in Galaten 2,16), dan keert hij zich tegen het opleggen van specifieke joodse geboden (besnijdenis, sabbat, spijswetten) aan niet-joodse volgelingen van Jezus. Deze 'christenen uit de heidenen' hoefden zich van Paulus niet eerst tot het jodendom te bekeren om toe te kunnen treden tot de kring om de Messias. Hun geloof in de Gezalfde van God was daarvoor genoeg.

Bril

Het is dus een vergissing om te denken dat de apostel ageerde tegen het onderhouden van de Wet van Mozes of tegen het naleven van wetten, regels en verplichtingen in het algemeen. Als jood was Paulus helemaal niet negatief over de Wet. Bovendien schrikt hij er niet voor terug om in zijn brieven zelf ook allerlei voorschriften te dicteren. Eeuwenlang heeft men grote gedeelten van het Nieuwe Testament gelezen door de anachronistische bril van de polemiek tussen katholieken en protestanten. Het is een goede zaak dat deze bril zo langzaam wordt afgezet.

Louis Runhaar

Enkele belangrijke auteurs: Ed Sanders, James Dunn en Tom Wright (ook in NL vertaling). Bert Jan Lietaert Peerbolte (p. 5) kan ook tot deze stroming gerekend worden.

Vastenactie 2014 vraagt geld voor grond en water

Uitbreiding succesvol fruitproject in Oeganda

Dit jaar wordt de opbrengst van de vastenactie bestemd voor een project van de in Nederland opgerichte christelijke organisatie *Healthy Vine* (gezonde rank), die tegelijkertijd een ngo (non-gouvernementele organisatie) in Oeganda is en daarmee onafhankelijk is van de lokale kerk en de overheid. Deze ngo wordt met name gesteund door verschillende (anglicaanse en oud-katholieke) kerken/parochies uit Nederland, België, Ierland en Engeland.

Het bestuur van *Sint Paulus, ok missie en diaconaat buitenland* onderhoudt al jarenlang contacten met het anglicaanse echtpaar Dennett onder wiens leiding de *Healthy Vine* zich al vele jaren richt op de verbetering van de levensstandaard van de bevolking in Oeganda door gezondheidszorg enerzijds en preventie anderzijds. Bij de preventie hoort ook het verbeteren van de leefomstandigheden, de voedsel- en watervoorziening, alsook een toekomstgerichte wijze van landbouw.

Fruitboomgaard

Bij het vastenproject 2014 gaat het om een onderdeel hiervan: de uitbreiding van een bestaand succesvol project, dat tot doel heeft op beperkte schaal fruitboomgaarden aan te planten. Deze brengen niet alleen fruit voort, maar ze houden ook de grond vast, zorgen ervoor dat de grond minder snel uitdroogt en vormen een landbouwleervoorbeeld (healthy-vine.org/agricultural-projects). De grond is goedkoop en vruchtbaar, maar wordt weinig doelmatig gebruikt. Een win-win-situatie dus. De bestaande groep kwekers zal worden uitgebreid en zal met onze steun meer grond aankopen,

hierop een waterput aanleggen en meer gewassen telen. De kwekers dragen zelf ook financieel bij aan dit project. De put zal beheerd worden, zoals de *Healthy Vine* dat nu al op negen plaatsen georganiseerd heeft. Het fruit dat gekweekt wordt met putwater, kan in de droge tijd goed verkocht worden. Doordat er veel meer verschillende producten verbouwd kunnen gaan worden, krijgt dit project de vorm van een modelboerderij. Op deze wijze wordt waar gemaakt wat in de ontwerpstatuten voor de uit te breiden Nakulabye coöperatie staat, namelijk dat de coöperatie als doel heeft de verbetering van de landbouwmogelijkheden van de gehele omgeving. Daarbij wordt in de komende jaren steun geboden door opleiders van een naburige landbouwhogeschool: de boeren blijken sterk gemotiveerd om hun adviezen aan te nemen.

Doel: 12.000

Healthy Vine gaat van een christelijke (anglicaanse) inspiratie uit en werkt samen met een netwerk van kerkelijke gemeentes om haar doelen te verwezenlijken. De bisschop van Luwero is beschermheer van de *Healthy Vine*, maar de beslissingen worden nadrukkelijk zonder inmenging van de kerk genomen. Het echtpaar Dennett houdt toezicht middels een contactpersoon/begeleider, die door henzelf uitgekozen en aangesteld wordt. In een deugdelijk meerjarenplan is voorzien, zodat dit project ook op de lange duur invloed zal kunnen hebben! Sint Paulus heeft zich ten doel gesteld een bedrag van € 12.000 bijeen te brengen voor de aankoop van de grond en de aanleg van de waterput.

Bestuur Sint Paulus,
ok missie en diaconaat buitenland

Giften kunnen via uw parochie overgemaakt worden. Individuele giften kunt u overmaken naar NL85 INGB 0000 4645 75 van Sint Paulus, ok missie en diaconaat buitenland te Capelle a/d IJssel o.v.v. Vastenactie.2014. Zie ook stpaulus.okkn.nl.

Groei en bloei

De roeping van God als ik-boodschap

'Zending zit boven,' zegt de man in de hal van het gebouw waar verschillende organisaties zijn gehuisvest op mijn melding dat ik op zoek ben naar Age Kramer. 'Boven' is de verdieping waar de kantoren van het Zeister Zendingsgenootschap (ZZg) zijn. Age werkt sinds 2009 als algemeen secretaris van deze internationale hulporganisatie van de Evangelische Broedergemeente Nederland. Met hem praat ik over zending/missie.

De apostel Paulus kennen we vooral vanwege zijn stelligheid, zijn opmerkelijke bekering, de onmogelijk ingewikkelde, lange zinnen die hij in z'n brieven schreef en de grote afstanden die hij aflegde tijdens zijn zendingsreizen. Volgens het boek Handelingen der Apostelen ondernam Paulus drie grote reizen naar Griekenland en Klein-Azië, het huidige Aziatische deel van Turkije. In sommige Bijbeluitgaven staan achterin landkaarten afgedrukt en zo'n kaart van de zendingsreizen zit daar meestal wel bij. Met stippels, streepjes en lijnen wordt aangeven langs welke routes de apostel op weg ging om het evangelie te verkondigen.

Bekeren

Het beeld van zendelingen en missionarissen die uittrekken naar den vreemde om daar de inwoners en heidenen te bekeren, stamt uit vorige eeuwen. Het evangelie moest gehoord worden door iedere wereldbewoner. In onze tijd is die boodschap aan zo goed als alle volken verkondigd en 'kent' men Jezus. Is zending daarmee van andere tijden? Missie voltooid? Age geeft antwoord door te wijzen op een aspect van Paulus' missie. Door het heil ook te

willen delen met de niet-Joden over de grenzen van Israël maakt de apostel duidelijk dat de waarheid ook buiten het stamverband en de etniciteit is te vinden. God kiest voor jou, je unieke ik, los van de vraag tot welk collectief je ook behoort. De filosoof Alain Badiou noemt Paulus zelfs de grondvester van het universalistische denken. Paulus vroeg om te breken met de eigen cultuur, als die de band met God in de weg zou staan. Dat is nogal wat voor de mens, die zich vooral toch veilig voelt binnen een groep. Een voorbeeld: in zijn werk ontmoette Age in Tanzania Matilda Ndobesi. Zij vertelde dat in haar land het leven in de grote familie een probleem is, dat persoonlijke groei en bloei geblokkeerd kunnen worden vanwege die familiebanden en -verplichtingen. 'Zending,' zegt Age, 'gaat over het bloeien van mensen. Wat maakt dat ik bloei, hoe werk jij aan bloei? zijn de vragen die gesteld kunnen worden. Het zijn universele vragen, die ons allemaal een leven lang raken en waarop we moeten reageren.' Een rijmwoord van bekeren.

Van harte

Je zou kunnen opmerken dat zo'n ontwikkeling makkelijk kan ontsporen in een individualisme, waarbij het eigen belang en geluk prevaleert. In het christendom kan de eigen ontplooiing niet los worden gezien van die van een ander. Die ander, ver weg of dichtbij, heeft deel aan datzelfde - eeuwige - leven als ik. Dat is geen standpunt waarvoor je kunt kiezen, maar een feitelijk gegeven. Age: 'Jezus heeft iets met jou, met mij te maken. We mogen individueel kind van God zijn. Je daarnaar richten maakt van alles in je los en zet aan tot groei en bloei. Het is God die dat in gang zet en je kunt

Matilda Ndobesi

Age onderweg

eigenlijk niet anders dan jouw verhaal en jouw leven delen met anderen. Niet omdat het moet, het je opgelegd wordt door wat of wie dan ook, maar omdat het uit je hart komt. Diaconie en ondersteuning van de ander is een praktische uiting van die verbondenheid. Daarom komen de belangrijke geboden God liefhebben boven alles en de naaste als jezelf uiteindelijk op hetzelfde neer'.

Jezusverhaal

'Kunt u een verhaal over Jezus vertellen dat erg belangrijk voor u is?' Zo begint Age zijn interviews met mensen die hij tegenkomt over de hele wereld. In de verhalen die hij dan hoort, klinkt

betekent. De methode die de oude hernhutters (een andere benaming voor de Evangelische Broedergemeente, red.) in hun zending toepasten, was eerder gebaseerd op interesse bij de toehoorders dan op een geharnaste overtuigingsstrategie. Dat sluit goed aan bij de oud-katholieke mentaliteit. Maar als er dan geïnteresseerden komen, moet je wel je verhaal klaar hebben. Wat geloof jij dan? En dat verhaal moet je kunnen vertellen in je eigen woorden. Ook dat sluit aan de ene kant goed aan bij de individualistische oud-katholiek, aan de andere kant wordt er in onze kerk nauwelijks gepraat over persoonlijk geloof. Het gemakkelijkst kom je bij de thema's die ertoe doen door na te gaan wat je met

Niet over God praten, niet over Iets, niet over Almacht en Onrecht, maar over Jezus

het eigen leven en een persoonlijk credo mee. Wat Age betreft gaat het bij missie anno nu om een ik-boodschap. Je vertelt vanuit je eigen geloof, over je eigen ervaringen en twijfels. En je vraagt ook een ander naar zijn/haar eigen verhaal en overtuiging. Die ander kan een mevrouw Ndobesi zijn of iemand uit de eigen parochie. Het zijn inspirerende ontmoetingen vol doorleefd geloof, die beide gesprekspartners voeden en vormen. Groei en bloei.

Missionaire kerk

De kerk is bedoeld om ook dat te ontdekken. Om ook elkaar zo te bevragen en feedback te geven. Age: 'Ik vind dat de kerk een doordachte missionaire strategie nodig heeft. Je moet de eigen kwaliteit zichtbaar maken en dat kan eigenlijk alleen in ik-boodschappen. Credo betekent IK geloof en IK wil best vertellen wat dat voor mij

Jezus hebt. Niet over God praten, niet over Iets, niet over Almacht en Onrecht en waarom God dat toelaat, maar over Jezus. Ik zou me voor kunnen stellen dat een gemeente eerst oefent met ik-boodschappen. Vervolgens organiseert die gemeente een vriendendienst: elke kerkganger nodigt iemand uit die anders niet naar de kerk gegaan zou zijn. Zo'n viering is een gewone viering, die ook voor niet-ingewijden te snappen is. Want dat wat wijzelf fijn vinden, daar willen we toch ook anderen kennis mee laten maken?'

Inge van Maaren

Op de zgg-website is een aantal Jezusverhalen terug te vinden: www.zgg.nl/multimedia/video/jezusverhalen.

Hortense Kitume

Vrouw van een missionaris

Hilde Smeesters

Thema

LANNOO

Amor vincit omnia

Een interview met Hortense Kitume

Het levensverhaal van Hortense Kitume, die als Congolees meisje van zestien verliefd werd op haar leraar Engels, Jan van Handenhoven, toen rooms-katholiek missionaris, nu priester in de Oud Katholieke Kerk, loopt met tal van onwaarschijnlijke wendingen vanaf een gruwelijke jeugd in Congo tot een moeder de vrouw met vier kinderen in Sint Niklaas (Vlaanderen). Het is als boek bij Lannoo Tielt verschenen met de ondertitel: 'Vrouw van een missionaris', maar deze titel dekt maar een klein gedeelte van haar belevenissen. Kind uit een gearrangeerd huwelijk zonder liefde dat in scheiding eindigde, meegesleurd in de burgeroorlog, als vierjarig kind op een vluchtreis van zeven dagen in een gammele, overvolle, stinkende trein met vrijwel geen voedsel of drinken; als slaafje behandeld door een jalouse tante, genegeerd door haar stiefmoeder, door haar machtige vader op alle manieren gedwarsboomd in haar liefde voor Jan (tot gevangenzetting toe), geëmigreerd naar het verre en vreemde België en in dat alles ongebroken, niet verbitterd, maar gerijpt tegen de verdrukking in en standvastig en liefdevol gebleven.

Hoe is het gelukt om zo'n aardige sympathieke vrouw te worden en te blijven?

Je schrijft in je boek: 'Jarenlang werd ik 's nacht huilend wakker door dromen, die alles oprakelden. Het eiste de beste jaren van mijn leven om er mee in het reine te komen'. Hoe heb je dit kunnen doorstaan?

Hortense: 'Het scheelt misschien dat veel kinderen in Congo te maken hebben met verscheurde families, maar mijn rust heb ik gevonden toen ik, zeven jaar oud, bij de Belgische nonnen naar

school mocht. Je speelt, je voelt je vrij, alle kinderen werden hetzelfde behandeld. Daar ben ik dus genezen. Maar op mijn zestiende toen ik Jan leerde kennen en al de moeilijkheden van dien, keerden mijn frustraties terug. Toen was mijn liefde mijn houvast. Als ik me voor iets inzet, dan zet ik door. Ik zie de einduitkomst en ik ga ervoor. Mama, zeggen mijn kinderen, je hebt het allemaal voor u zelf gehouden, hoe kon dat? Ik ga niet klagen. Ik wil dat het slaagt. Waarom zou ik klagen? Het was hard, maar andere mensen hebben ook problemen en misschien wel erger.'

Polygamie is een parasiet

Je gaat in je boek fel tekeer tegen de polygamie (je noemt die een venijnige parasiet) en de machocultuur in Afrika. Tegelijk prijs je missionarissen en de zusters, die zoveel voor Congo hebben betekend. Dat staat haaks op het dedain waarmee de publieke opinie hier spreekt over de missie, die men als verlengstuk van het kolonialisme beschouwt, terwijl men vergelijkend oordeelt over de polygamie, die men voor Afrika mogelijk als weldadig beschouwt.

Hortense: 'Ik vind het een grote opportuniteit dat ik hierover spreken kan. Ik zou wel eens willen zien, dat hier twee vrouwen voor dezelfde man zouden zijn. Je bent de eerste vrouw, er komt een tweede vrouw bij, en jij hangt erbij als vijfde wiel aan de wagen. Gevoelens van jaloezie zullen overheersen, dat is hier niet anders dan daar. Ik heb geen ene plek gezien waar dat kon, waar vrouwen het ermee eens zijn.

Mijn vader maakte als rechter mee dat hij moest oordelen over vrouwen die hete olie over de concubine gooiden uit jaloezie. Veel vrouwen blijven

alleen omwille van de situatie die voor hen uitzichtloos is. Polygamie is nog steeds geoorloofd in Congo. Als er geen wetsverandering komt, zal het er niet van komen de macht van de man aan te tasten. De feministische beweging is nog niet doorgedrongen. Stabiliteit van een gezin bestaat in Congo en over het algemeen in heel Afrika niet. Ook heel de Arabische wereld is nog polygaam.'

“

Waarom zou ik klagen?

Missionarissen waren en zijn geen kolonialen in mijn ogen

'Laten we de realiteit onder ogen zien van die nonnen in Congo. Zij hebben ons hygiëne bijgebracht, koken, en Franse opvoeding. Ik kan er niet mee instemmen dat het kolonialen zouden zijn. Ze hebben werken van barmhartigheid gedaan. Ik zou een monument voor die vrouwen willen bouwen. In mijn ervaring namen ze de zwaarste lasten op zich. Soms was er geen water: de nonnen liepen dan voorop de lange weg naar de beek en daar konden wij dan baden. Het onderwijs is na hun vertrek sterk achteruitgegaan: iedereen leerde Frans spreken, maar nu niet meer.'

Condooms

'Anticonceptie is in Afrika nauwelijks aan de orde. Het zou onnoemelijk veel leed besparen. Nu zijn de kinderen de dupe. Er is daar geen familiestructuur zoals hier. Als het gezin de hoeksteen is van de samenleving, dan is de Congolese samenleving zwaar ziek. Ik heb een televisie-uitzending gezien over Zuid-Afrika waar geen condooms ter beschikking waren. Meisjes van dertien, veertien worden zwanger. Dan denk ik: als ze allemaal een condoom zouden leren gebruiken, wordt het beter. In Afrika worden elke dag baby's geboren, die in de rivier gegooid worden of te vondeling gelegd. Bij zoveel kindersterfte schiet de speech van de vorige paus mij dan in het verkeerde keelgat.'

Persoonlijk geloof en katholieke traditie

Je komt uit een katholieke familie, je bent katholiek opgevoed, je man was rooms-katholiek en nu oud-katholiek priester. Je zegt in je boek dat God de bron is van alle liefde, maar het maakt je niet uit of je die nu God of Allah noemt. Hoe sta je in die katholieke traditie?

Hortense: 'Ik vind het een hele grote pretentie, dat alleen katholieken God gevonden hebben. Of we nu katholiek, protestant, islamitisch zijn: er ligt een kern van waarheid in alle geloven. Ik identificeer mezelf met de katholieke filosofie, maar heb respect voor alle andere. Er zitten in mijn familie vele moslims. Als wij Kerstmis gaan vieren, vieren de moslims dat mee. Maar wij vieren ook alle moslimfeesten mee. Ik lees veel over oosterse filosofieën, waar wij als katholieken veel van kunnen leren als we maar open staan. En zij omgekeerd van ons.'

>>

Hortense en Jan

Hortense's vitrinekast

De persoonlijke relatie met het goddelijke, die zo essentieel is in het christelijk geloof, is ook aanwezig in het boeddhisme. De boeddhisten hebben Krizhna en de goddelijke moeder waarmee ze een persoonlijke relatie proberen op te bouwen. In de Japanse filosofie hebben ze Kwan Yin, dat is een tegenhanger van de goddelijke moeder Maria, die voor ons zo belangrijk is. Maria is mijn moeder, ik heb een hele grote verering van Maria en de engelen. Tot Maria heb ik als klein kind leren bidden. Op school vertelden de zusters ons over God en Maria en Jezus. Ik voelde mij zo één met Maria, want ik voelde mij ergens bemind. Met Maria praten en met Jezus, dat was mijn redding. Bij wie kon ik anders gaan? Ik ga het wel aan Maria vragen. Er is mij ook verteld over de beschermengel, ja, ik heb een heel sterke bewaarengel gehad. Als ik aan iets begin weet ik: ze zullen me wel helpen, die engelen. Ik geloof dat God een beminnelijke vader is en altijd bij ons is. Bepalend is niet of je katholiek bent, we zijn allemaal kinderen van God. Hij ziet ons allemaal even graag. Er waren hier theologen op bezoek: allemaal van Leuven, die het

hadden over de alleenzaligmakende godsdienst die de rooms-katholieke of de oud-katholieke zou zijn. Ik weersprak hen. Zij moesten lachen en zeiden dat ik het niet zo moest zien. Gelukkig is de tijd van hel en verdoemenis voorbij. Christus sprak van liefde en niet van veroordeling. Mijn tante mocht niet meer te communie gaan, omdat ze gescheiden was. Theologen treden als rechters op en snijden mensen van God af.'

De jeugd

'De jeugd wil die angsten niet meer en daarom willen zij niet meer. Al die straffen zijn alleen maar door mensen uitgevonden. Hoe raken we die vervelende erfenis kwijt? Maar dat wil niet zeggen dat er bij de jongeren niet geloofd wordt. Zij zijn op zoek naar hun eigen manier van geloven. Ik zie het bij mijn eigen kinderen: zij vinden het wel leuk dat wij katholiek zijn, maar ze gaan niet elke zondag naar de kerk. Zij zijn op zoek naar nieuwe manieren. Ik denk dat het meer gaat naar een persoonlijke contact, een persoonlijke ontplooiing van het zoeken naar God. Zij vinden hun bronnen via internet.

Ieder die zichzelf geroepen voelt, gaat op zoek. De oude vormen spreken hen moeilijk aan. Maar ze gaan wel een nieuwe vorm vinden. Onze dochter Sandrine is gewoon naar Taizé geweest. Wij waren daar nooit. Ze gaan misschien op retraite. Ze gaan andere dingen doen via zenmeditatie of mindfulness. Die vrijheid zoeken ze: de ene keer naar de ene kerk, de andere keer naar een andere kerk. Zij shoppen als het ware. Die vrijheid moet terugkomen. Voor mij is de universele kerk daarom zo belangrijk. Overal waar mensen samenkomen in een oprechte zoektocht: daar is de kerk van God.'

Ton Delemarre en Ada d'Hamecourt

Het boek van Hortense: *Vrouw van een missionaris* (Uitgeverij Lanno Tielt 2013) is verkrijgbaar in de boekhandel en via internet www.lannoo.be (19.99 euro). Haar Facebookadres is hortense.kitume. Daar zal ook info over de lezingenreeks die ze in België geeft, geplaatst worden.

Noodhulp Filipijnen

Grote armoede stagneert leven van velen

Tyfoon Haiyan raasde begin november jl over de Filipijnen, met alle desastreuze gevolgen van dien. Via allerlei acties werden in Nederland geld en goederen voor de getroffen ingezameld. Ook in oud-katholieke parochies werd gecollecteerd. De voorlopige opbrengst van deze collecte bedraagt circa 6000 euro. Dit geld gaat naar het bisdom Antique van onze Filipijnse zusterkerk. Bisschop Leon Estrella zorgt voor een projectvoorstel en een financiële verantwoording.

Dulce en Renée Pumareja, parochianen uit Eindhoven, waren rond de jaarwisseling in de Filipijnen en schrijven het volgende: Iedereen heeft de vreselijke beelden gezien van de tyfoon, die een deel van de Filipijnen verwoestte. Vanuit onze parochie kwamen al snel vragen hoe het met onze (schoon)familie was. Gelukkig wonen zij in een ander deel van de Filipijnen, maar dat maakt de situatie in het rampgebied niet minder erg. Veel mensen hebben familie, vrienden en hun huizen verloren. De Filipijnen kennen veel armoede en juist arme mensen zijn het meest

kwetsbaar als een natuurramp zich voordoet. Voor wederopbouw zijn ze afhankelijk van de goedheid van anderen. Medeparochianen, collega's, vrienden en familie wilden graag iets doen. Om die reden hebben we contact gezocht met mensen uit het getroffen gebied. Het geld dat we hebben ingezameld, is naar een vrijwilligersorganisatie gegaan, die het besteedt in de door hen geadopteerde wijk Ginpana-an in Victorias City. Tijdens ons familiebezoek rond de feestdagen hebben we ook Ginpana-an bezocht en gezien wat er met het geld gedaan is. De mensen hebben bijna niets, maar we moesten bij aankomst eerst binnenkomen voor ontbijt. In Ginpana-an wonen 65 huishoudens bestaande uit 320 mensen op minder dan een hectare grond tussen de suikerrietplantages. Op de plantages kunnen ze seizoensgebonden voor heel weinig geld aan het werk. Verder hebben ze inkomen uit het wassen voor anderen en het verzamelen en sorteren van afval. Sommige kinderen kunnen niet naar school, omdat ze op hun broertjes en zusjes moeten passen. Ze (over)leven echt van dag tot

dag. Bij de ingang van de wijk staat een hokje dat dient als toilet, een gat in de grond. Gek genoeg ruik je dat niet, dus waarschijnlijk wordt er weinig gebruik van gemaakt. Verder is er één waterpomp. Onze giften zijn besteed aan een voedselpakket voor de kerst, een gezamenlijke warme maaltijd voor oudjaar en triplex en golfplaten om de huizen weer op te bouwen. De grond waarop de mensen wonen is van de eigenaar van de plantage; het is daarom moeilijk om structureel iets voor hen te doen. Aan de andere kant zou riolering en een extra schoonwatervoorziening de kans op een epidemie kunnen verkleinen. Er wordt daarom nog steeds gekeken naar mogelijkheden. Het is bijzonder om te ervaren hoe dankbaar de mensen zijn. Ze hebben hulp gevraagd van hun eigen lokale leiders en van de overheid, maar werden niet gehoord. Uiteindelijk kwam er onverwachts hulp van ver en dat heeft de mensen diep geraakt.

Dulce en Renée Pumareja

Protocollen opzij

Eerste man in het christendom bezoekt Nederland

Protocollen zijn niet heilig, zeker in de kerk. Dat bleek maar weer eens bij de inauguratie van paus Franciscus in maart 2013.

Buiten het besef van veel journalisten gebeurde er iets unieks in de geschiedenis van het christendom. Omwille van de eenheid schoof de oecumenisch patriarch van Constantinopel Bartholomeus I de protocollen opzij. De patriarch bezocht ongevraagd en onverwacht voor het eerst in de geschiedenis de inauguratie van een paus, zijn rooms-katholieke evenknie. Deze stap werd zo gewaardeerd dat ook de Rooms-Katholieke Kerk van het protocol afweek. Het evangelie bij de installatie van de paus werd niet in het Latijn, maar in het Grieks gezongen, de taal van de Oosterse Kerk.

Verbonden

De relatie tussen de kerk van het Oosten en Westen is duizend jaar gekenmerkt door twist en verwijdering. Sinds vijftig jaar is er pas weer sprake van toenadering. Het is dan ook niet zo vreemd dat de oecumenisch patriarch in het Westen tamelijk onbekend is. Toch is hij de eerste onder zijns gelijken in de Oosters Orthodoxe Kerk en spiritueel leider van zo'n driehonderd miljoen gelovigen. Formeel is patriarch Bartholomeus samen met paus Franciscus de eerste man in het christendom. In het weekend van 23-27 april 2014 brengt Bartholomeus een officieel bezoek aan de Oud-Katholieke Kerk van Nederland. Sinds lange tijd zijn er warme banden tussen beide kerken. Het bezoek van de patriarch zal in het teken staan van de verbinding tussen christelijke spiritualiteit en het maatschappelijke vraagstuk van duurzaamheid. Daarnaast bezoekt de patriarch koning

Willem-Alexander en zal hij de jaarlijkse Quasimodolezing houden.

De groene patriarch

Sinds zijn aantreden in 1992 staat de patriarch in de frontlinie van duurzaamheid. Vrijwel elk jaar organiseert de patriarch met partners uit politiek, wetenschap en religie een congres over de vraag naar duurzaamheid in een bepaald gebied. In 2002 trokken ze een week per boot over de Adriatische Zee en bespraken thema's die daar speelden. In 2007 bezochten ze de Noordelijke IJszee en in 2009 was het thema opgebouwd rond de Mississippi. Ter gelegenheid van het bezoek van de patriarch zal er een symposium georganiseerd worden over duurzaamheid in de Nederlandse context. Vanwege de inspanningen van Bartholomeus I op het gebied van duurzaamheid kreeg hij de bijnaam 'de groene patriarch'. De patriarch werd door *Time Magazine* verkozen tot één van de honderd invloedrijkste mensen ter wereld vanwege zijn spirituele benadering van het milieuvraagstuk. Tijdens zijn bezoek zal de patriarch uitgebreid ingaan op dit thema. Verbinding is echter een breder begrip bij de patriarch.

Een ander licht

Zo hangt in de officiële entreehal van het patriarchale huis een mozaïek van de apostel Andreas. Op dat mozaïek draagt Andreas het evangelie over aan zijn opvolger Stachys. In de Orthodoxe Kerk geldt Andreas als de stichter van de kerk van Byzantium, het latere Constantinopel. De patriarchen zijn dus de opvolgers van Stachys en Andreas. Opvallend is de verbondenheid van heden, verleden en toekomst. De overleden patriarchen en heiligen

Met president Obama

doen zichtbaar mee in iconen en relikwieën. In hun leven werd iets zichtbaar van de toekomst van God. Hun iconen en relikwieën weerspiegelen iets van het rijk van God in deze wereld. Daarom kijkt een icoon ons altijd rechtstreeks aan. God is in ons midden en is op ons betrokken. Ook kent een icoon geen dag of nacht. Een icoon weerspiegelt een ander licht. Het licht van God. Iconen, relikwieën en dogma's zijn volgens de patriarch slechts bescheiden wegwijzers naar het Mysterie. Ook de liturgie wil het rijk van God laten schijnen in deze wereld. Hoe indrukwekkend de liturgie in de Orthodoxe Kerk ook is, ze is nooit bedoeld voor intern gebruik. Altijd gaat het om de verheerlijking van de wereld. In dit licht is het vanzelfsprekend dat de patriarch betrokken is bij vredesopbouw en duurzaamheid. De patriarch is een speelse en wijze man met opvallend veel oog voor de kwetsbaren, zoals kinderen en mensen met een verstandelijke handicap. Toch heeft deze man van vrede het zelf niet altijd makkelijk in zijn eigen land Turkije.

Open en constructief

Ofschoon Turkije een democratie is, is het allesbehalve vanzelfsprekend dat minderheden vrijheid van onderwijs en godsdienst hebben. De oosters-orthodoxe christenen zijn zo'n minderheid. Het topje van de ijsberg wordt zichtbaar op Halki. Op het eiland Halki staat de theologische faculteit van het Oecumenisch Patriarchaat. In 1971 werd Halki door de Turkse autoriteiten gesloten. Sindsdien kunnen er geen priesters meer worden opgeleid in Turkije. In 2009 riep president Obama het Turkse parlement op om Halki te heropenen. Ondanks herhaalde toezeggingen door premier

Erdogan lijkt de heropening van Halki nog ver weg. Ondanks kleine lichtpuntjes voelt Bartholomeus zich dikwijls een tweederangs burger in eigen land. Er is de patriarch alles aan gelegen om zijn geestelijken zelf op te leiden op een manier die past bij het Oecumenisch Patriarchaat: open, constructief en verbonden met andere kerken en stromingen, zoekend naar eenheid. Eenheid betekent voor de patriarch geen universeel opgelegde doctrine of moraal. Hij pleit voor eenheid met ruimte voor diversiteit. Eenheid ontstaat volgens hem als verschillende mensen en kerken elkaar herkennen als onderdeel van hetzelfde

'Een speelse en wijze man'

lichaam van Christus. Een eenheid die slechts generaliseerd kan worden in het gastvrij ontvangen van elkaar en het samen optrekken in goede en slechte tijden. Wij leven in een wereld van iPhone en apps. Aan communicatie geen gebrek. Toch is het niet zo vanzelfsprekend dat we elkaar verstaan. Zeker niet als de ander uit een andere context en traditie afkomstig is. Ik hoop dat het bezoek van de patriarch mag bijdragen aan het waarderen van eenheid en diversiteit in Nederland en de wereldkerk.
Jan Jorrit Hasselaar is econoom en theoloog. Hij was onlangs te gast bij de Oecumenisch Patriarch van Constantinopel.

Even kijken bij... Den Helder

Een duidelijke, gastvrije gemeenschap

Toen de parochie van Den Helder gevraagd werd zichzelf te presenteren in de De Oud-Katholiek en ze daarbij uitgenodigd werd om Het Ding van Den Helder in beeld te brengen, kwam vrijwel direct de opmerking dat wijzelf Het Ding van Den Helder zijn. We moeten toegeven, dat dat een beetje aanmatigend klinkt.

Ons huidige kerkgebouw staat er sinds 1998. Het is de zesde kerk in een periode van driehonderd jaar. Vanaf het eind van de zeventiende eeuw heeft de parochie onder andere twee schuilkerken gebruikt, die na de Franse periode gewoon kerk konden worden. Twee van onze kerken zijn door oorlogsgeweld verwoest. Eén in 1799 en de tweede in 1943. Als je in de geschiedenis van onze St. Nicolaas parochie duikt, dan valt op dat er een kerk aan het begin van het episcopaat van Van Steenoven in Den Helder is gewijd en je deze dus kunt aanduiden als één van de eerste (nieuwgebouwde) oud-katholieke kerken.

De parochie van Den Helder en Huisduinen is altijd duidelijk geweest in wat zij wel en niet wilde. Scheuren in de relatie met de rooms-katholieke hiërarchie ontstonden al toen men een pastoor toegewezen kreeg op wiens aanwezigheid de parochianen geen prijs stelden. Onder Helder's parochianen bevonden zich veel zeevaarders, walvisvaarders, en die vormden bepaald geen volgzaam groepje mensen. In het begin waren zij een gesloten groep. Een groep met een 'schuilkerk' mentaliteit en een houding van 'ons kent ons'. Dat is nu geheel anders.

Er zijn weinig 'oude zaken' overgebleven. Wel is een deel van het interieur, zoals banken, tabernakel en lezenaar, gemaakt van materialen die vrijkwamen uit het vorige kerkgebouw

aan de Timorlaan. Ook heeft de kerk zelfs nog onderdelen van de vroegste kerken weten te bewaren: een zeer oude altaarsteen, een wijwaterbakje en een prachtige lezenaar.

Het kerkgebouw dat nu de thuishaven is van de ok-parochie, is hedendaags. Het interieur is licht en ademt openheid. Vele bezoekers merken op dat je, als je in de kerk zit en je ogen op het altaar richt, ook een blik op de wereld hebt door de ramen, links en rechts van dat altaar. Het is het tegenovergestelde van een schuilkerk, die zich voornamelijk naar binnen, naar de eigen parochie richt. Bovendien biedt het de mogelijkheid om van buiten naar binnen te kijken.

Sommigen noemen de laan waaraan de kerk ligt (Annie Romein Verschoorlaan) ook de Reliboulevard. Aan dezelfde laan bevindt zich namelijk een aantal gebedshuizen van verschillende signatuur (de gereformeerde kerk vrijgemaakt, de city church – vroeger Berea, jehovah's getuigen, nieuw apostolisch genootschap, een moskee en een enorm grote hindoetempel – de hoogste in Europa). De oud-katholieke kerk valt op door haar eenvoud en haar gastvrijheid.

De zondagse viering wordt bezocht door 20 à 25 mensen. Een aantal van onze kerkgangers zijn mensen die de afgelopen jaren de

Het Ding van ...

Elke parochie heeft wel iets opvallends in haar bezit. Wilt u weten hoe Het Ding van Den Helder eruit ziet? Kijk dan op

www.okkn.nl

Webadres van de parochie:

denhelder.okkn.nl

weg naar onze kerk hebben gevonden vanuit andere kerken. Zij kenden de Oud-Katholieke Kerk bijvoorbeeld vanuit de Raad van Kerken. Een aantal malen per jaar mogen we meer mensen welkom heten. Naast de hoogfeesten zijn er vieringen die mensen van 'buiten' nieuwsgierig maken. Denk hierbij aan de Advent Carol Service en de Kerstzangdienst van de Raad van Kerken.

Enkele jaren geleden kwamen er 450 scholieren op bezoek. Voor 2014 staan er opnieuw 250 kinderen te dringen voor een bezoek aan onze kerk in de veertigdagentijd. Een unieke kans om een groot aantal kinderen het verhaal van Christus te vertellen. Heel mooi dat men kiest voor de OKK. Want, zei de docente levensbeschouwing, jullie kunnen de kinderen het grote verhaal van lijden én opstanding vertellen. Net als veel parochies hopen we op jonge aanwas – jongeren en gezinnen, of zomaar mensen die zoekende zijn naar een kerk waar ze welkom zijn, ongeacht wie ze ook maar zijn.

Als we aan de toekomst van onze parochie denken, komen als eerste de gastvrijheid en niet te vergeten de onderlinge verbondenheid naar voren. Een aantal van de mensen die nu bij de parochie horen, vertelde dat juist die verbondenheid heel belangrijk was om de overgang naar de Oud-Katholieke Kerk te maken. We zijn, net als zoveel andere parochies, actief in de oecumene in het verband van de Raad van Kerken. We willen kerk zijn in Den Helder, samen met anderen.

Joop Albers, pastoor

Sta op en ga! Oud-Katholiek Congres 2014

We komen bij elkaar om: te horen, te verbinden en mee te doen en we vieren 125 jaar Unie van Utrecht. Dit alles gaat gebeuren tussen 18-21 september 2014 te Utrecht. Opnieuw nodigen we u van harte uit om dit congres bij te wonen.

Er zijn wellicht mensen die het meedoen nog concreter willen maken door zich aan te melden als vrijwilliger. Zowel voor als tijdens het congres zijn extra 'handjes' meer dan welkom. U kunt zich opgeven en melden welk dagdeel(delen) u beschikbaar bent en dan spreken we in overleg met u af wat er zoal gedaan dient te worden. Een ander mogelijkheid om het meedoen vorm te geven is buitenlands gasten als gastheer of vrouw te ontvangen in je huis. Een ieder die een (aantal) bed(den) ter beschikking heeft, kan zich hiervoor aanmelden. Opgeven kan via het mailadres congres@okkn.nl of schriftelijk op het volgende adres:
Koningin Wilhelminalaan 1c,
3818HN Amersfoort
t.n.v. mw. Wittters.
Dus: sta op en meld je aan!

Het Seminarie Zorgresidence in Amersfoort

In de historische binnenstad van Amersfoort aan de levendige Muurhuizen 102, op de plaats waar voorheen (1725) de oud-katholieke priesteropleiding gehuisvest was, opent medio maart 2014 'Het Seminarie', een woonzorgvoorziening met een katholieke identiteit, haar deuren. In het voormalige Jongenshuis en Herengebouw worden twintig huurappartementen gerealiseerd. Er is contact gezocht met de oud-katholieke parochie in Amersfoort om te zien op welke manier vanuit de parochie de missie van de oorspronkelijke bewoners iets kan betekenen voor de bewoners van nu. Nabuurschap, ontmoeting, zingeving en saamhorigheid zijn woorden die men graag vertaald ziet in de praktijk. Om de geschiedenis van het gebouw niet alleen in daden levend te houden is de locatiemanager op zoek naar oude voorwerpen uit het oud-katholieke seminarie. De beelden van Jozef en Maria krijgen misschien opnieuw een plek in de voormalig kapel die nu als wooneetkeuken een centrale plaats inneemt. Wie een bijdrage kan en wil leveren en/of interesse heeft in wonen, kan contact opnemen met:
Marie-Louise Hehenkamp: 06-8316 0247 of mlhehenkamp@hetseminarie.nl
Website: www.hetseminarie.nl

Nieuwe parochie Unieke gebeurtenis

Tijdens een bijzondere viering op 11 januari jl waarin de officiële start van de parochie in oprichting en de opnemings van 41 personen in de gemeenschap van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland plaats vonden, maakte de bisschop van Haarlem, mgr. Dirk Jan Schoon, de naam van de nieuwe parochie in De Ronde Venen bekend: De oud-katholieke parochie i.o. van de H. Elia te Mijdrecht. Aan deze nieuwe geloofsgemeenschap is ook de naam verbonden van Henk Schoon, de pastoor die door de bisschop in deze viering werd aangesteld. Emeritus priester Klaas Jan Homan zal pastoor Schoon zo nu en dan assisteren. De bisschop bedankte pastoor Wim de Boer, die lange tijd betrokken was als pastor van Katholiek Alternatief De Ronde Venen. De vele aanwezigen onderstreepten die dank met een staande ovatie. Ook Johannes van Riessen, voor de laatste keer als misdienaar aanwezig, werd hartelijk bedankt. De parochie i.o. houdt haar vieringen op twee zaterdagavonden in de maand in de door hen gehuurde Veenhartkerk in Mijdrecht.
Website: www.derondevenen.okkn.nl

Officiële berichten

De Aartsbisschop van Utrecht heeft:

- met ingang van 1 november 2013 mevrouw M.C. van 't Erve-Verheij herbenoemd als kerkmeester van de parochie van de H. Georgius te Amersfoort met dispensatie voor de periode van twee jaar.
- met ingang van 1 december 2013 mevrouw P.E. Klaassen benoemd tot kerkmeester van de parochie van de HH. Jacobus en Augustinus te Den Haag voor de periode van vier jaar.
- met ingang van 1 januari 2014 de heer J.E. Noorlander benoemd tot kerkmeester van de parochie van de H. Martinus te Groningen voor de periode van vier jaar.
- met ingang van 1 februari 2014 mevrouw E. Vergunst-van Zoen benoemd tot kerkmeester van de parochie van de H. Bartholomeus te Schoonhoven voor de periode van vier jaar.
- met ingang van 1 februari 2014 mevrouw F. Platzer-Hafner benoemd tot kerkmeester van de parochie van de H. Maria Magdalena te Eindhoven voor de periode van vier jaar.
- met ingang van 1 januari 2014 eervol ontslag verleend aan de heer S.J. Eman als kerkmeester van de parochie van de HH. Fredericus en Odulfus te Leiden en aan de heer A.H.F. Vermeulen als kerkmeester van de parochie van de H. Martinus te Groningen.
- met ingang van 1 februari 2014 eervol ontslag verleend aan de heer R. Luiken als kerkmeester van de parochie van de H. Bartholomeus te Schoonhoven en aan de heer E. Molenaar als kerkmeester van de parochie van de H. Vitus te Hilversum.

De bisschop van Haarlem heeft:

- met ingang van 1 januari 2014 eervol ontslag verleend aan mevrouw M.L. Nijman-Smits als kerkmeester van de parochie van de HH. Anna te Haarlem en aan de heer J.W.A. Renssen als kerkmeester van de parochie van de HH. Petrus en Paulus en Johannes en Willibrordus te Amsterdam.

Het Collegiaal Bestuur heeft:

- met ingang van 1 januari 2014 de heer A.S. Cramer te Amersfoort benoemd tot lid van het bestuur van de Stichting Oud-Katholiek Museum voor de duur van vier jaar.
- met ingang van 1 januari 2014 diaken mevrouw A. Muller benoemd tot lid van de Bisschoppelijke

Commissie Sint Paulus, Missie en Diaconaat Buitenland, voor de periode van vier jaar, per gelijke datum prof. dr. P.B.A. Smit voor dezelfde periode herbenoemd als lid van deze commissie en eervol ontslag verleend aan de heer E. Molenaar als lid van deze commissie.

• met ingang van 1 januari 2014 eervol ontslag verleend aan de heren L. de Reus, F.T. Plantinga en V.P. Scheijde als voorzitter, resp. leden van de Financiële Raad en dat onder grote dankzegging voor hun inzet ten dienste van de kerk.

Namens het Collegiaal Bestuur,
E.M.P.P. Verhey, secretaris

Agenda

15 maart, 09.45 uur, Utrecht

Voorjaarsvergadering van de Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis, thema: Unie van Utrecht. Plaats: In de Driehoek. vknonline.nl

15 maart, 10.00 uur, Haarlem

Extra vergadering van de Bond van O.K. Vrouwen en NOVAdag. 's Middags presentatie boek Hortense Kitume. bokv.okkn.nl

4 - 6 april

Leringweekend voor de 9 - 13 jarigen van de regio Utrecht en Agath.

Verduidelijking:

In de vorige Oud-Katholiek heeft u kunnen lezen over de jubileafeesten in de parochies Amsterdam en Utrecht. Voor alle duidelijkheid nog even vermeld: het zijn de kerkgebouwen van de twee parochies die in 2014 een eeuw lang bestaan. De parochies zelf tellen meer jaren.

Colofon

De Oud-Katholiek is een periodieke uitgave van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, verschijnt zeven keer per jaar en wordt verspreid op alle oud-katholieke adressen in Nederland.

Redactie

Robert Frede, Inge van Maaren, Adrie Paasen, Louis Runhaar, Wietse van der Velde, Emile Verhey

Redactieadres

redactie@okkn.nl of:
Kamerlingh Onnesweg 167
1223 JE Hilversum

Vormgeving

Sync. Creatieve Producties, Hilversum

Productie

Nilsson, Goes
ISSN 0 167 3963

Redactiesluiting: 1 maart 2014

De volgende Oud-Katholiek verschijnt medio april

Abonnement

Bent u niet oud-katholiek maar wilt u deze uitgave wel graag ontvangen? Voor € 25,- per jaar zenden wij u het blad graag toe. Een briefje met volledige adresgegevens kan naar: registratie De Oud-Katholiek, Koningin Wilhelminalaan 3, 3818 HN Amersfoort. Of: info@okkn.nl
Giften welkom op: NL68 INGB 0000 2250 00 t.n.v. Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort.

Verantwoording foto's (voor zover bekend):

Voorkant: St Paul at St Edmund's, Bungay i.c.m. Mission:Impossible filmposter. p.4,24 Dio van Maaren, p.9,12 Inge van Maaren, p.11 Healthy Vine, p.11 Age Kramer, p.16 Ton Delemarre, p.17 Renée Pumareja, p.22 Jan Veldhoen (Mijdrecht).

Een boekje

In samenwerking met uitgeverij Royal Jongbloed uit Heerenveen geeft de Oud-Katholieke Kerk ook dit jaar weer een vastenboekje uit. Onze gids voor de vastentijd in 2014 is de evangelist Marcus, die op onnavolgbaar bondige wijze het verhaal van Jezus' leven, lijden, sterven en opstaan vertelt. Voor iedere dag is er een gedeelte uit Marcus gekozen, dat vergezeld gaat van een gedachte en een gebed, geschreven door een uiteenlopend gezelschap uit de kerk onder de bezielende leiding van theoloog Ko Schuurmans.

Een web-project

Vasten kun je best alleen... Of niet? Op de website van de landelijke kerk zal tijdens de veertigdagentijd een speciaal project worden gepubliceerd, waaraan iedereen mee kan doen. Deel met anderen waarom en waarvoor je vast, spaar samen voor een project, vertel hoe je de vastentijd doorkomt en reageer op hen die dat ook doen! Maak samen () deze tijd tot een waardevolle tijd van bezinning en kijk met anderen uit naar Pasen! Je vindt de site op: <http://40dagen.okkn.nl>

Een smarthphone App

Behalve de inhoud van het boekje valt er dit jaar veel meer te bezinnen in en rond de vastentijd. In deze speciale app voor Android en iPad/iPhone vind je filmtips, leestips, video's, pop- en klassieke muziek voor alle 48 dagen, wandeltips en recepten en natuurlijk alle teksten die ook in het boekje staan, aangevuld met dagboeknotities van de Wijsneus, de Bisschop, de Zoeker, de Senior, het Geweten en de Domme Jongen. Voor alle info, kijk op: <http://40dagen.okkn.nl>